

ÜSTÜN TUTMAK

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

üstün tutmak Deyim bir kimseye, bir şeye başkasından daha çok değer vermek.

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER SÖZLÜĞÜ

104 (ف ض ل)

İLGİLİ DEYİMLER:

yeğ tutmak Deyim yeğlemek. 95 (ح ب ب)

üstün bulmak (görmek) Deyim bir şeyi veya kimseyi başkasından daha değerli bulmak veya görmek.

47 (ك ر م)

üstün olmak (gelmek) Deyim 1) benzerlerinden daha yüksek düzeyde olmak; 2) bir kimseden veya bir şeyden daha yüksek, daha değerli olmak.

70 (ع ل و)

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

İlyas Yorulmaz Meali

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetlerimi hatırlayın. Hani sizi âlemlere **üstün tutmuştum**.

2/BAKARA-47

Diyanet Vakfı Meali

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi (bir zamanlar) cümle âleme **üstün kıldığımı** hatırlayın.

2/BAKARA-47

kuranmeali.com'un AYET KARŞILAŞTIRMA (Bakara-47) sayfasında “**üstün tutmak**” deyimini kullanmış olan üç hoca var: Edip Yüksel, İlyas Yorulmaz, Bunyadov-Memmedeliyev. Bunların dışındaki kırk sekiz mealciden çoğu **GTS**'de yeri olmayan yanlış bir birleşik fiili [**üstün kıl-(mak)**] kullanmışlar.

Bakara-47'nin aynen tekrarı olan **Bakara-122**'de ise çok sayıda mealcimiz “**üstün tutmak**” deyimini kullanmış. (21.08.2024)

Aynen tekrar olan **Bakara-47** ile **Bakara-122**'deki çeviri farklılığını **Diyanet İşleri Meali (Yeni)**'den görelim:

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Diyanet İşleri Meali (Yeni)

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve (bir zamanlar) sizi cümle âleme **üstün kıldığımı** hatırlayın.

2/BAKARA-47

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Diyanet İşleri Meali (Yeni)

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve (bir zamanlar) sizi cümle âleme **üstün tuttuğumu** hatırlayın.

2/BAKARA-122

Şunu tekrar edeyim: TDK'nin sözlüğünde **üstün kıl-(mak)** diye bir fiil yok.

Bizim mealcilerimizin böyle bir sözü nereden bulduklarını henüz çözemedim.

kılmak, -ar yardımcı fiil Etmek, yapmak.

art eteğinde namaz kılmak Deyim çok temiz huylu olmak.

cemaatle namaz kılmak Deyim imama uyararak namaz kılmak.

dengeli kılmak Deyim huzura, düzene kavuşturmak.

gerekli kılmak Deyim icap ettirmek.

hükümsüz kılmak Deyim yürürlükten kaldırmak, iptal etmek.

karar kılmak Deyim birçok şeyi deneyip birini seçmek.

meskûn kılmak Deyim bir yeri şeneltmek.

saçı kılmak (atmak) Deyim gelinin başından çiçek, şeker, arpa, para vb. saçmak.

sahip kılmak Deyim sahip olmasını sağlamak.

tabi kılmak Deyim egemenliği altına almak, boyun eğdirmek, kendine uydurmak.

vareste tutmak (kılmak) Deyim bir şeyi yapıp yapmamakta özgür bırakmak.
yararlı kılmak Deyim fayda sağlayan ve üretken duruma getirmek.
yetkili kılmak Deyim yetkisini kullanma imkânını vermek
zorunlu kılmak Deyim mecbur etmek.

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

O ölçülerin bir kısmını, diğerlerinden (farklı konularla ilgili) **üstün** (faziletli) **tuttuk**. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya açık beyyineler verdik ve onu Ruhülkudüs ile destekledik. Allah dileseydi arkalarından gelenler, kendilerine açık beyyineler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat onlar **ihtilafa düştüler** de içlerinden kimi **imana geldi**, kimi de **inkârdan geldi**. Allah dileseydi birbirlerini öldürmezlerdi lakin Allah **dilediği gibi** yapar.

2/BAKARA-253

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا كَتَبْنَا لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا كَتَبْنَا لِلرِّجَالِ وَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Allah'ın, kiminizi kiminize **üstün tuttuğu** şeylere **heves etmeyin**. Erkekler için de kazandıklarından bir pay vardır; kadınlar için de kazandıklarından bir pay vardır. Allah'tan fazlını isteyin. Allah kesinlikle her şeyi, bilmektedir. **4/NİSA-32**

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

Allah'ın, bazısını bazısına **üstün tutması** ve onların kendi mallarından harcaması nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde 'sorumlu gözetici' Saliha kadınlar, gönülden (Allah'a), itaat edenler, Allah nasıl koruduysa görünmeyeni koruyanlardır. Nüşuzundan korktuğunuz kadınlara (önce) **öğütte bulunun**, (sonra onları) yataklarda yalnız bırakın ve kendilerini (kısa süreli yanınızdan) uzaklaştırın. Size itaat ederlerse aleyhlerinde bir **vol aramayın**. Kesinlikle Allah yücedir, büyüktür. **4/NİSA-34**

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- **boş oturanlarla** malları ve canlarıyla Allah yolunda **gayret gösterenler** bir olmaz. Allah, malları ve canları ile **gayret gösterenleri**, derece bakımından **boş oturanlardan üstün tutmuştur**. Gerçi Allah hepsine de güzellik (cennet) **sözü vermiştir** ama **gayret gösterenleri**, **boş oturanlardan** daha büyük bir ecirle **üstün tutmuştur**. **4/NİSA-95**

وَاسْمِعِلْ وَالنِّسَاءِ وَيُؤْتَسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

Yine İsmail'i, Elyesa'yı, Yunus'u ve Lut'u da... Hepsini alemlere **üstün tuttuk**. **6/ENAM-86**

قَالَ أَعْيَرَ اللَّهُ أَبْنِعْكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

'O sizi âlemlere **üstün tutmuşken**, ben size Allah'tan başka bir ilah mı arayacağım?' **7/ARAF-140**

وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَجِيلٌ صُنُوفٌ وَغَيْرُ صُنُوفٍ يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضَتْ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Yer üzerinde birbirine komşu toprak parçaları, üzüm bağları, ekinler, çatalı ve çatalsız hurmalıklar vardır ki **hepsi aynı su ile sulandığı hâlde ürünlerde birbirlerine göre üstünlükler (farklılıklar) oluşur**. Şüphesiz bunlarda **akıllarını kullananlar** için ayetler vardır. **13/RA'D-4**

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

Allah; rızık konusunda, kiminize, diğerlerine göre **üstünlük verdi**. Üstünlük verilenler, **ellerine bakanlara** rızıklarını vermezler. Oysa onda (rızıkta) eşittirler. Yoksa onlar, Allah'ın nimetini **hiç** mi **sayıyorlar?** **16/NAHİL-71**

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُدَ رِجْزًا

İlyas Yorulmaz Meali

Ayrıca Rabbin, göklerde ve yerde olan kimselerin hepsini en iyi bilendir. Biz, peygamberlerin (vahyin habercilerinin) bir kısmını diğer bir kısmından **üstün tuttuk** ve Davud'a içinde emirlerimizin bulunduğu sayfaları (zebur) verdik. **17/İSRA-55**

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

Ant olsun biz, Ademoğluna çok ikram ettik. Onları karada ve denizde taşıdık. Onları; temiz, güzel şeylerle rızıklandırdık ve yarattıklarımızın ekserisine **üstün tuttuk**. **17/İSRA-70**

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

Bahaeddin Sağlam Meali

Ant olsun! Biz, Davud ve Süleyman'a da ilim verdik. "Bizi, mü'min kullarının çoğundan **üstün tutan** Allah'a hamdolsun!" dediler. **27/NEMİL-15**

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

Ant olsun; İsrailoğullarına Kitap, hüküm ve nübüvvet verdik. Onları temiz, güzel şeylerle rızıklandırdık ve onları âlemlere **üstün tuttuk**. **45/CASİYE-16**